
NOTAT

Til:	Forsvarsudvalget	J.nr.:	104.Irak.2.
CC:		Bilag:	-
Fra:		Dato:	20. maj 2005
Emne:	Oversigt over den danske genopbygningsbistand til Irak		

Dansk bistand til Irak

I april 2003 tiltrådte Folketingets Finansudvalg et aktstykke på 350 mio. kr. i bistand til Irak for perioden 2003-04. Formålet med bistanden har dels været at afhjælpe en række akutte humanitære behov og dels at støtte genopbygningen af landet efter årene under Saddam Husseins regime.

Af de 350 mio. kr. blev 180 mio. kr. afsat til den humanitære bistand, hvoraf ca. 152 mio. kr. er blevet udbetalt medio april 2005. Midlerne er primært fordelt gennem danske NGOer og relevante FN-organisationer med henblik på støtte til bl.a. sundhed, vandforsyning og sanitet, minerydning, internt fordrevne, uddannelse og menneskerettigheder. Hertil kommer udsendelse af eksperter over Det Internationale Humanitære Beredskab (IHB), herunder et hold eksperter til identifikation og registrering af massegrave (se separat indlæg her på hjemmesiden om den humanitære bistand).

De øvrige 170 mio. kr. blev afsat til genopbygningsaktiviteter. Der har typisk været tale om projekter, som vil blive gennemført over en længere periode, og hvor inddragelsen af de irakiske samarbejdspartnere har spillet en central rolle.

De danske genopbygningsaktiviteter har primært været koncentreret i den sydlige del af Irak. Provinserne i syd blev særligt hårdt ramt under Saddam Husseins regime, specielt efter lokalbefolkningens opstand i kølvandet på Golf-krigen i 1991, og regnes i dag for den fattigste del af landet. Samtidig gjorde koncentrationen i syden det muligt at skabe øget synergi mellem den civile og militære indsats.

I januar 2004 blev der etableret en civil styringsenhed i Basra for at styrke projektformuleringen og overse gennemførelsen af aktiviteterne. I forbindelse med overdragelsen af suverænitet i juni 2004 blev de danske rådgivere, som hidtil havde været tilknyttet CPA-South (koalitionens styrker-nes midlertidige administration i det sydlige Irak), overført til styringsenheden, og der har siden været 4-5 rådgivere ansat. Rådgiverne har været beskæftiget med fremme af god regeringsførelse, landbrugsudvikling, retsreformer og næromsrådsindsatser. Sikkerhedsforholdene har

gjort det nødvendigt at øge beskyttelsen af de civile rådgivere markant, herunder gennem brug af pansrede biler med væbnede vagter.

De ændrede operationelle vilkår har gjort det nødvendigt at tilpasse den danske bistandsindsats til sikkerhedssituationen. De fleste projekter identificeret i den første halvdel af 2003 måtte omformuleres, således at brugen af internationale rådgivere i Irak blev minimeret. Denne proces forsinkede gennemførelsen af projektaktiviteterne og en del forslag måtte skrinlægges. Desuden betød den forværrede sikkerhedssituation, at en række centrale aktører i de civile genopbygningsprocesser kun var tilstede i begrænset omfang, herunder især FN, Verdensbanken og internationale NGO'er. Som det fremgår af det oprindelige bevillingsgrundlag for den danske bistand, var det forventet, at disse organisationer ville være blandt hovedsamarbejdspartnerne med ansvar for en stor del af projektaktiviteterne.

Den øgede brug af nationale strukturer og ressourcer er et naturligt element i en civil genopbygningsproces, men forholdene i Irak har accelereret udviklingen, hvilket har styrket behovet for at kunne monitorere projekterne. De begrænsede muligheder for at monitorere har imidlertid været en afgørende flaskehals i den civile genopbygningsproces for alle donorer.

Projektaktiviteter siden 2003:

Af de afsatte 170 mio. kr. til genopbygningsaktiviteter var der ved udgangen af marts 2005 udbetalt ca. 91 mio. kr. De vigtigste projektaktiviteter siden 2003 har fordelt sig som følger:

1. Infrastruktur: Danmark har fokuseret på støtten til den irakiske transportsektor. Samhandel med omverdenen via den Persiske Golf har traditionelt udgjort en livline for Irak, ikke mindst befolkningen i de sydlige provinser. Omskiftelige bundforhold og talrige sunkne vrage gør indsejlingsmulighederne vanskelige til de to største havne i området (Umm Qasr og Khor as Zubair), og der vil løbende være behov for at justere navigationsbøjerne. Danmark finansierer derfor i samarbejde med de irakiske havnemyndigheder istandsættelsen af Iraks eneste bøjedlægningskib "Nessir". Desuden finansierer Danmark en kortlægning af transportkorridoren fra den Persiske Golf til Bagdad, ikke mindst med fokus på vandtransport via havne, kanaler og floder. Projekterne måtte imidlertid stilles i bero i løbet af 2004 og omformuleres, således at arbejdet i Irak gennemføres af irakiske samarbejdspartnere. Bagge projekter blev efter omformuleringerne igangsat i begyndelse af 2005.

Danmark har endvidere finansieret elleve blodgasapparater til irakiske hospitaler. Apparaterne er essentielle for behandlingen af kritisk syge patienter. En anden fase af projektet er under overvejelse. Desuden støttes istandsættelsen af det største gaspåfyldningsanlæg uden for Basra, hvor flaskegas udgør den dominerende energikilde til madlavning og belysning i private hjem. Fælles for de to projekter er, at videreførelsen afhænger af de irakiske myndigheders tilsagn om medfinansiering og fremtidig ansvar for drift og vedligeholdelse. Den langstrakte regeringsdannelse i foråret 2005 har forsinket drøftelserne med irakerne.

I millionbyen Basra har Danmark ligeledes finansieret tre slamsugere. Byens tilstoppede kloaker har ført til omfattende sundhedsproblemer, ikke mindst blandt byens fattigste befolkningsgrupper. Slamsugerne er blevet produceret i løbet af 2004 og forventes leveret i Basra i maj 2005. I samarbejde med den danske bataljon vil der blive arrangeret en træningssession, hvor instruktører fra Danmark vil undervise det irakiske personel i brugen af bilerne. Træningen vil foregå i Basra.

For at støtte de irakiske samarbejdspartnere har Danmark i samarbejde med Verdensbanken være med til at sikre, at centrale medarbejdere fra de irakiske havnemyndigheder og gaspåfyldningsselskabet bliver undervist i internationale indkøbsstandarder og kontraktudbud. Undervisningen har stor betydning for irakernes muligheder for at videreføre projekterne på længere sigt.

2. Menneskerettigheder og retsreformer: Dansk Institut for Menneskerettigheder har fået støtte til to projekter i Basra. Dels et projekt der støtter opbygningen af civil-samfundsgrupper i området gennem træning og rådgivning, herunder etableringen af et NGO-hus i Basra, og dels et projekt der støtter det juridiske fakultet på Basra Universitet. På trods af sikkerhedssituationen har det været nødvendigt at omformulere projekterne, men det har været muligt at gennemføre aktiviteterne gennem irakiske samarbejdspartnere og træningssessioner i Danmark.

Det Internationale Rehabiliteringsråd for Torturofre (IRCT) har med dansk støtte igangsat et projekt, der har til formål at hjælpe de irakiske myndigheder med at opbygge et nationalt behandlingssystem for torturofre i Irak. Der er fokus på træning af de irakiske aktører og styrkelse af de irakiske institutioner. Der vil i første omgang være fokus på Basra-området. Samtidig har Danmark støttet The International Commission for Missing Persons (ICMP), som har iværksat et program i Irak. ICMP arbejder tæt sammen med de irakiske myndigheder for at dokumentere og efterforske sager om forsvundne personer i Irak under Saddam Husseins regime. Vilkaarlige henrettelser og bortførelser var almindeligt forekommende i den periode, og det skønnes, at mellem 300.000 og en million irakere forsvandt. ICMP er med til at udvikle strategierne for det videre arbejde, men har samtidig fokuseret på at styrke irakernes egen kapacitet til at videreføre processen.

Endvidere har Danmark gennem en udsendt juridisk rådgiver ved styringsenheden i Basra støttet opbygningen af domstolsvæsenet i Basra provinsen, herunder træning af dommere. De danske erfaringer på området har været med til at præge EU's kommende træningsprogrammer for irakiske politifolk og dommere.

3. Polititræning: Danske politiinstruktører har siden august 2003 været med til at uddanne irakiske politifolk i Basra-området. De danske instruktører var med til at etablere det regionale træningsakademi for de sydlige provinser. Efter en mindre pause i anden halvdel af 2004 har de danske politiinstruktører genoptaget træningsaktiviteterne ved akademiet i januar 2005, og de gennemfører desuden et monitoreringsprogram af trænede politifolk ude på politistationerne i området sammen med det danske militærpoliti fra bataljonen. Dansk politi vil desuden medvirke til gen-

nemførelsen af EU's politi- og retsmission til Irak, der blandt andet vil omfatte udsendelse af danske eksperter til Bagdad og Bruxelles samt gennemførelse af træningskurser for irakere i Danmark.

4. *Demokratisering:* Danmark bidrog i 2004 med 25 mio. kr. til FN's Trust Fund. Beløbet er øremærket til forberedelse og gennemførelse af valgene den 30. januar 2005. Desuden gennemførte Danmark en række bilaterale aktiviteter forud for valgene, herunder et træningsseminar i Kuwait for lokalpolitikere fra Basra-provinsen, og studiebesøg for nyvalgte lokalpolitikere fra Basra til Danmark.

Desuden har man fra dansk side givet støtte til gratis transport for herboende stemmeberettigede irakere i forbindelse med valget til den irakiske nationalforsamling den 30. januar 2005. Stemmeprocenten i Danmark lå væsentligt over stemmeprocenterne ved andre valghandlinger uden for Irak.

5. *Nærområdeindsatser:* Nærområdeindsatsen i Irak har været vanskelig at få igangsat. Sikkerhedssituationen gør det svært at komme rundt i lokalområderne for at identificere og formulere projekter. Samtidig vil de centrale samarbejdspartnere ofte være nyvalgte irakiske lokalrådsmedlemmer, som endnu ikke har stor administrativ eller politisk erfaring.

Trods disse forhold lykkedes det i 2004 at få igangsat den såkaldte 'The Local Governance Fund' (LGF), som har til formål at finansiere mindre projekter identificeret af de demokratiske valgte lokalråd i Basra-provinsen. Der vil typisk være tale om mindre vedligeholdelsesprojekter, såsom reparation af biveje, elforsyning eller drikkevandsanlæg, hvor de otte lokalråd i provinsen har ansvaret for at udarbejde og prioritere projekterne – og sikre den efterfølgende gennemførelse. Udover gennemførelsen af projekterne er målet med LGF at styrke de lokale demokratiske institutioner gennem erfaringer med konkret projektaktiviteter. De dansk finansierede aktiviteter bliver koordineret tæt med Basra provinsråd for at undgå overlapninger med eventuelle decentrale midler fra det irakiske nationalbudget.

Civile-militære indsatser

Et centralt element i den danske bistand til Irak har været det gode samarbejde mellem de civile og militære indsatser, der begge er koncentreret i den sydlige del af landet. Samarbejdet er en udmøntning af regeringens initiativ "Samtænkning af de civile og militære indsatser i internationale operationer" fra marts 2004. Som udgangspunkt er militærets kernekompetence at tilvejebringe den fysiske sikkerhed, mens de civile aktører varetager det humanitære hjælpearbejde og genopbygningsaktiviteterne. Den nuværende situation i Irak, hvor de civile aktører kun i begrænset omfang er i stand til at operere, gør det imidlertid nødvendigt for militæret i højere grad at bistå med gennemførelsen af bistandsaktiviteterne for at sikre en øget normalisering i området til gavn for lokalbefolkningen.

Der er i det daglige etableret en tæt kontakt mellem de civile og militære aktører, bl.a. gennem udsendelse af en civil rådgiver fra Udenrigsministeriet til den danske bataljon, som har til opgave at rådgive om de civile aspekter af genopbygningen i Irak.

Bataljonen modtog ca. 10 mio. kr. fra Udenrigsministeriet i 2004-05 til at gennemføre en række mindre sundheds- og vandprojekter i operationsområdet. Disse projektaktiviteter har udgjort en del af samtækningsbestræbelserne i Irak. Et andet centralt element har været militærets understøttelse af den civile danske genopbygningsindsats i form af overvågning af projektaktiviteter, logistisk bistand og beskyttelse.

Mellemøsten og Latinamerika